

A Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottság

2012. évi beszámolója

A bizottság neve: Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottság. A bizottság az MTA I., a II., a III., a IV., az V., a VI., a VII., a VIII., a IX., a X. és a XI. osztályának közös testülete.

A bizottság elnöke: *Keszler Borbála*, **társelnöke:** *Grétsy László*, **titkára:** *Tóth Etelka*. **A bizottság létszáma:** 29; akadémikus 10; MTA doktora/tudomány doktora: 8; kandidátus 3; PhD: 6; + 2 fő minősítés nélküli.

A bizottságnak 4 tagja (Gerstner Károly, Keszler Borbála, Prószéky Gábor, Siptár Péter) doktorképviselője az MTA I. Osztályának, 10 tagja pedig a Nyelvtudományi Bizottságnak.

Köztestületi tagok létszáma: 27 fő

A bizottság al- és munkabizottságai: a bizottság tagjaiból egy szűkebb (11 tagú) albizottság alakult Keszler Borbála vezetésével, melynek további tagjai: Antalné Szabó Ágnes, Gerstner Károly, Heltainé Nagy Erzsébet, Laczkó Krisztina, Mártonfi Attila, Siptár Péter, Tóth Etelka, Zimányi Árpád, Földi Ervin, Hőnyi Ede.

A tudományos bizottság ülései: 2012-ben a bizottság 8 ülést tartott: 2012. február 7-én, május 15-én, június 12-én, július 3-án, október 30-án, november 19-én, november 27-én, december 17-én.

Az egyes ülések

2012. február 7.

A bizottság Nyomárkay István elnökletével megválasztotta a bizottság új vezetőségét:

elnök: Kaán Miklósné Keszler Borbála

társelnök: Grétsy László

titkár: Tóth Etelka

A bizottság ismételten megválasztott elnöke tájékoztatta a jelenlevőket arról, hogy a szabályzati rész munkálatai befejeződtek. Keszler Borbála felidézte, hogy a munkálatok 2003-ban kezdődtek. A bizottság a szabályzat új változatának szövegét a 2009. június 16-i ülésén fogadta el, avval a fenntartással, hogy a bizottság 12 tagjából alakuljon egy szűkebb bizottság, melynek az a feladata, hogy átfésülje újból a szabályzat szövegét, s a szükséges javításokat elvégezze. Ez a szűkebb bizottság 2010 novemberében befejezte az észrevételek megvitatását, valamint a szabályzat szövegének tüzetes átnézését. A Magyar Nyelvi Bizottság teljes ülése 2010. november 30-án a javított változatot megvitatta és jóváhagyta.

2011-ben folyamatosan dolgozott a Magyar Nyelvi Bizottság által megbízott szűkebb munkabizottság, és átfésülte újra a szabályzat szövegét, majd megállapodott a szótárral kapcsolatos elvi kérdésekben, s megtárgyalta a szótári résszel kapcsolatos vitás kérdéseket. Mindezeket a Magyar Nyelvi teljes Bizottság elé terjesztette. A nagybizottság a javaslatokat jóváhagyta a 2011. június 14-ei ülésén. A szűkebb bizottság áttekintette a különböző helyesírási szótárakat is az esetlegesen felmerülő különbségek megszüntetése érdekében. Jelenleg a szűkebb bizottság a Tóth Etelka által összeállított szóanyagot vitatja meg.

2012. május 15. (A szűkebb munkabizottság ülése.)

Az *a–e* betűk vitája.

Az *a–e* betűk vitáján kívül több **elvi kérdést** tisztázott a bizottság. A szerkesztéssel kapcsolatos kérdéseket Tóth Etelka terjesztette elő. A bizottság ezekkel kapcsolatban a következő határozatokat hozta.

Ha a szóbokorban utótagként szerepel egy szó, akkor ez nem zárja ki azt, hogy az utótag a betűrendi helyén is szerepeljen.

A bizottság szerkesztési szabálya szerint a példamondatokban szereplő szavaknak a szótárban is bent kell lenniük. Ezt a szabályt a bizottság kiegészítette azzal, hogy a szótár szerkesztői megszűrhetik ezt a szóanyagot.

A bizottság úgy döntött, hogy a toldalékos szavak elválasztásának (néhány igazán problémás eset kivételével) nem kell szerepelniük a szótárban.

2012. június 12. (A szűkebb munkabizottság ülése.)

A bizottság az újabb véleményeket is figyelembe véve újra megtárgyalta az *a–e* betűket, és minden vitás kérdésben megegyezett. Az *árboc* és a *bura* ügyében a hosszú magánhangzós írás mellett döntött, tehát: *árbóc* és *búra*.

Az ülésen a bizottság megtárgyalta az *f* betűvel kapcsolatos előterjesztést (a *fénynyaláb* szóig), és a legtöbb vitás kérdésben megegyezett, a *fekete* jelzővel rendelkező szerkezetek végleges megoldása és a *feeling* szóé egyelőre nem született meg.

2012. július 3. (A szűkebb munkabizottság ülése.)

A bizottság újra megbeszélte az *a–e* rész megmaradt problémáit.

Véglegesítette a *biznisz*, *buldog* és *doberman* írását.

A bizottság megvitatta az *f* és a *g* betűs részt, és a legtöbb kérdésben végleges döntést hozott. Így döntés született a *fekete* előtagú szerkezetekkel kapcsolatban: ha a *fekete* nem szint jelent, akkor egybeírjuk a jelzett szóval.

2012. október 30. (A szűkebb munkabizottság ülése.)

A bizottság megvitatta a *h* és az *i* betű szóanyagát, és majdnem minden kérdésben egyhangú, egyértelmű döntést hozott.

A felmerült nagyobb problémák és a nyitva maradt kérdések:

Gondot okozott a *házi* előtagú állatnevek írása. A bizottság úgy döntött, hogy az ilyen előtagú állatmegnevezések írásában a szaknyelvi szótárt (Gozmány) követi.

Vita után a *hibridautó* írásában az egybeírás mellett döntött.

A *híradástechnikai* szó írása is gondot okozott (a hét szótag miatt). Mivel azonban a szabályzatban lefektettük, hogy szabálytól eltérő írásmód is lehetséges, az egybeírás elfogadható. – A szabálypontban az szerepel, hogy a „korábbi szokást megtartva” lehetséges a kötőjeles írás helyett az egybeírás is. A bizottság javasolta, hogy a „korábbi szokást megtartva” kifejezést törölni kellene a szabálypontból, mivel a bizottság nem csupán a hagyományos esetekben tartja lehetségesnek az egybeírást.

Egyebek:

A bizottság megtárgyalta több, a bizottsághoz érkezett javaslatot és levelet is.

2012. november 19. (A szűkebb munkabizottság ülése.)

A bizottság megvitattott több, a szótár készítése során felmerült elvi kérdést, majd a továbbiakban megtárgyalta a *j* és a *k* betűs részeket (az utóbbit a *keresztén* szóig), és majdnem minden kérdésben döntött.

2012. november 27. (Teljes bizottsági ülés.)

Keszler Borbála, a bizottság elnöke, bevezetőül (különösen az új tagok tájékoztatására) beszámolt az AkH. 12.-vel kapcsolatos eddigi munkálatokról.

Bejelentette, hogy a meghívóhoz a mellékletben feltett kérdésekre, valamint az *a-i* betűk anyagához több írásbeli hozzászólás érkezett (Csiszár Imre, Pócs Tamás, Sólyom Jenő akadémikusoktól, valamint Juhász Dezső professzortól. A javaslatokat a bizottság megtárgyalta, és nagy részüket el is fogadta.

2012. december 17. (A szűkebb munkabizottság ülése.)

A bizottság az ülésen a *k* betűs szavakat tárgyalta meg a *kerék* szótól a *kocsi* szóig.

* * *

A Bizottság 2012-ben önálló rendezvényt nem tartott, tagjai azonban számos – többek között az alábbi – helyesírási, beszédkutatósi, magyar nyelvhasználati rendezvényen vettek részt előadóként, szervezőként.

(1) *Egynyelvű szótáraink és a nyelvhasználat* – az Anyanyelvápolók Szövetsége és az MTA Nyelvtudományi Intézete közös konferenciája a Magyar Kultúra Napjához kapcsolódóan 2012. január 21-én. Az előadók között szerepelt a bizottság több tagja: Grétsy László, Heltainé Nagy Erzsébet, Kemény Gábor, Keszler Borbála, Szathmári István.

(2) Implom József Helyesírási Verseny Kárpát-medencei döntője: Gyula, 2012. február 24–25. Előadást tartott a szakmai program keretében Heltainé Nagy Erzsébet *Helyes-helytelen minősítések a nyelvi tanácsadásban* címmel.

(3) Simonyi Zsigmond helyesírási verseny 15. Kárpát-medencei döntője: Budapest, ELTE BTK, 2012. május 26. A zsűri elnöke: Keszler Borbála, a zsűri titkára és a verseny fő szervezője: Antalné Szabó Ágnes. A bizottság tagjai közül többen – Kiss Jenő, Laczkó Krisztina, Tóth Etelka – segítették elő közreműködésükkel a verseny sikeres lebonyolítását. Előadást tartott Keszler Borbála: *Hagyomány és újítás A magyar helyesírás szabályai 12. kiadásában*.

(4) Eötvös József országos középiskolai szónokverseny: 2012. március 1. – 2012. június 9.; A verseny fő szervezője: Antalné Szabó Ágnes.

(5) A 14. alkalommal 2012. november 9–10-én (Budapest, ELTE BTK) rendezett országos Kossuth Szónokverseny és Retorikai Konferencia témája *A retorika a társadalomban – a társadalom a retorikában* volt. A verseny zsűrijének tiszteletbeli elnöke Grétsy László. A szervezőbizottság tagja Tóth Etelka.

(6) 2012-ben is megrendezésre került az MTA Nyelvtudományi Intézetében (Budapest) a Beszédkutatás 2012 Konferencia, amelynek fő szervezője és egyik előadója Gósy Mária volt.

(7) A bizottság tagjai számos előadást tartottak, ezek közül a következőket emeljük ki:

– Gósy Mária: *Sorozatmegakadások mintázata a spontán beszédben*. Elhangzott az MTA Nyelvtudományi Intézetében 2012. február 21-én;

– Heltainé Nagy Erzsébet: *Nyelvhasználati minősítések, a helyes-helytelen a tanácsadói gyakorlatban*. Szeged, Élőnyelvi konferencia, 2012. augusztus 30. – szeptember 1.;

Terminológiai kérdések a nyelvi tanácsadásban. MTA Nyelvtudományi Intézete, 2012. október 30.;

- Keszler Borbála: *A magyar helyesírási szabályzat 12. kiadásáról.* Elhangzott Jászberényben, 2012. május 23-án;
- Laczkó Krisztina: *A helyesírási alapelvekről az oktatás szemszögéből.* Implom József Helyesírási Verseny, Nyitra, 2012. január 20.; *Márai-program: Beszélgetés a helyesírásról Balázs Gézával.* Szombathely, 2012. március 20.;
- Mártonfi Attila: *Lexikográfia – egynyelvű szótárak a használat és a készítés nézőpontjából.* TÁMOP-előadás a szegedi nyelvtudományi TDK-n – Szeged, 2012. május 9.; *A készülő József Attila-szótárról.* Felkért előadó a Tudományos műhelyek – műhelyteremtő egyéniségek című konferencián – Szekszárd, 2012. május 4.; *An author dictionary on Attila József's oeuvre.* 4th International Conference on Corpus Linguistics 2012 – Jaén, 2012. március 24.;
- Tóth Etelka: *Azonos terminusok különböző korpuszokban. Elmélet és gyakorlat.* Selye János Egyetem (nemzetközi konferencia). Révkomárom, 2012. március 9.; *Anyanyelv-pedagógia és helyesírás; Nyugati szórványban magyar nyelvet tanító pedagógusok módszertani továbbképzése.* Székesfehérvár, 2012. augusztus 19–25.;
- Zimányi Árpád: *A korszerű infokommunikációs technológiák hatása az anyanyelvi nevelésre.* Selye János Egyetem (nemzetközi konferencia), Révkomárom, 2012. március 9.; *Multikulturalitás Comenius életművében.* Bél Mátyás Egyetem (nemzetközi konferencia), Besztercebánya, 2012. május 23.; *Nyelvhasználatunk újabb jelenségeiből. Internet és anyanyelv.* A Tudomány Ünnepe. Konferencia az Eszterházy Károly Főiskolán. 2012. november 16.; *A korszerű infokommunikációs technológiák hatása a nyelvre.* A Miskolci Egyetem konferenciája. 2012. november 23.;

(8) A Magyar Nyelv Napja, 2012. november 5. Budapest MTA Nyelvtudományi Intézet: *A magyar nyelv jövője a digitális korszakban,* kerekasztal-beszélgetés Prószéky Gábor részvételével és felszólalásával.

(9) Kiállítás – *A magyar kísérleti beszéd kutatás története.* A "beszélőgép" és más beszédelemző műszerek, készülékek bemutatása az MTA Nyelvtudományi Intézet Fonetikai osztálya szervezésében – tárlatvezető és előadó: Gósy Mária.

Az al- és munkabizottságok 2012. évi rendezvényei: –

A Bizottság tagjai közül 2012-ben többen is részesültek elismerésben:

- Gósy Mária a hazai beszédkutató fejlődéséért és annak a nemzetközi színvonallal való versenyképességéért végzett munkásságának elismeréseként a *Magyar Érdemrend Tisztikereszje* kitüntetést kapta.
- Grétsy László 2012 decemberében oktatás-nevelés kategóriában elnyerte a *Prima Primissima Díjat*.
- Kiss Jenő *Pais Dezső-díj és emlékérem* elismerésben részesült.
- Szathmári István a *Faludi Ferenc Akadémia Irodalmi Díját* nyerte el.
- Tolcsvai Nagy Gábor munkásságát az ELTE *Cziráky Antal-díjjal* jutalmazta.

A bizottság működésének legfontosabb eredményei

A Magyar Nyelvi Bizottság legfontosabb tudományos témáját 2012-ben az akadémiai helyesírási szabályzat készülő, 12. kiadásával kapcsolatos munkálatok, ezen belül a szótári rész kidolgozása jelentette. A bizottság által kialakított állásfoglalások az osztályközi szoros együttműködésben, továbbá egyedi munkákban, a tárgyévben tartott helyesírási tárgyú előadásokban is hasznosultak.

A Magyar Nyelvi Bizottság osztályközi jellege révén kapcsolatban van az MTA egyes osztályaival. Az osztályok képviselői rendszeresen részt vettek a bizottság ülésein, és kifejtették véleményüket a helyesírási szabályzattal kapcsolatos munkálatok során. A különböző tudományterületekkel való kapcsolattartás intenzitása változó, a szükséglethez igazodik. A bizottságnak különösen szoros kapcsolata van a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium keretében működő Földrajzinév-bizottsággal (a bizottság tagja: Gerstner Károly és Keszler Borbála is). A bizottság tagjai révén szoros kapcsolatban van a Magyar Nyelvtudományi Társasággal. Kiss Jenő a Társaság elnöke, Nyomárkay István és Szathmári István a Társaság alelnöke, többen vezető funkciót töltenek be: Antalné Szabó Ágnes, Gerstner Károly, Gósy Mária, Keszler Borbála; a választmány további tagjai: Grétsy László, Siptár Péter, Tolcsvai Nagy Gábor, Zimányi Árpád. Mások pedig tagként vesznek részt benne. A bizottság tagjai közül többen tevékenykednek más akadémiai testületekben: Kiss Jenő elnöke, Keszler Borbála tagja az Anyanyelvünk Európában Elnöki Bizottságnak; – Tolcsvai Nagy Gábor társelnöke, Gerstner Károly titkára, Gósy Mária, Keszler Borbála, Kemény Gábor, Kiss Jenő, Nyomárkay István Prószéky Gábor, Siptár Péter, Szathmári István tagja a Nyelvtudományi Bizottságnak; – Siptár Péter, Tolcsvai Nagy Gábor, Zimányi Árpád tagja a Nyelvtudományi Bizottság Magyar Nyelvészeti Munkabizottságának; – Gerstner

Károly tagja a Szótári Munkabizottságnak; – Mártonfi Attila tagja az Informatikai Irodalomtudomány Munkabizottságnak. A bizottság tagjai más nemzetközi és hazai szervezetekben is jelen vannak. Így például Gósy Mária elnökségi tagja a Nemzetközi Fonetikai Társaságnak, főtítkára a Fonetikatudomány Nemzetközi Társaságának, alelnöke a Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaságnak; Mártonfi Attila tagja a József Attila Társaságnak. – A Magyar Nyelvi Bizottság hagyományosan támogató viszonyban van az Anyanyelvpolók Szövetségével, annak ifjúsági szervezeteivel. A bizottság tagjai közül Grétsy László a szövetség elnökségének, Heltainé Nagy Erzsébet a szövetség választmányának a tagja.

A bizottság tagjai nyelvészeti folyóiratok, periodikák szerkesztői: *Magyar Nyelvőr* – Keszler Borbála felelős szerkesztő, Grétsy László, Heltainé Nagy Erzsébet, Kemény Gábor, Laczkó Krisztina, Tolcsvai Nagy Gábor a szerkesztőbizottság tagjai. A folyóirat internetes megjelenítését 2010 végétől Laczkó Krisztina bizottsági tag készíti elő és gondozza. A *Magyar Nyelvőr* törekszik a legszélesebb értelemben vett nyelvtudomány hazai és nemzetközi eredményeinek megjelentetésére, a pedagógusok tájékoztatására és nyelvművelői feladatok ellátására. *Magyar Nyelv*: Kiss Jenő, Nyomárkay István, Siptár Péter, Szathmári István a szerkesztőbizottság tagjai. *Beszédkutatás*: Gósy Mária főszerkesztő, Siptár Péter szerkesztőbizottsági tag. *Acta Linguistica Hungarica*: Siptár Péter társszerkesztő. *MTA I. osztály honlapja*: Siptár Péter szerkesztőbizottsági tag. *Nyelvtudományi Közlemények*: Mártonfi Attila technikai szerkesztő, a szerkesztőbizottság tagja. *Govor/Speech, Journal of the International Phonetic Association*: Gósy Mária a szerkesztőbizottság tagja. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*: Zimányi Árpád a szerkesztőbizottság tagja. *Édes Anyanyelvünk*: Grétsy László felelős szerkesztő, Kemény Gábor a szerkesztőbizottság tagja. *Magyar Orvosi Nyelv*: Laczkó Krisztina szerkesztő, Grétsy László, Keszler Borbála, Kiss Jenő, Prószéky Gábor a szerkesztőbizottság tagja. *Névtani Értesítő*: Gerstner Károly, Laczkó Krisztina szerkesztőbizottsági tagok. *Magyar Terminológia, Fordítástudomány, Lexikográfiai Füzetek*: Prószéky Gábor szerkesztőbizottsági tag. *Across Languages and Cultures*: Prószéky Gábor – tanácsadó testületi tag. *Annales Sectio Linguistica*: Tolcsvai Nagy Gábor főszerkesztő, Kiss Jenő, Nyomárkay István, Szathmári István a szerkesztőbizottság tagjai. *Finno-Ugric Languages and Linguistics*: Siptár Péter a szerkesztőbizottság tagja. *Élet és Tudomány*: Grétsy László szerkesztőbizottsági tag. *Magyartanítás*: Zimányi Árpád a szerkesztőbizottság tagja. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyartanári Tagozata kiadványának, az *Anyanyelv-pedagógia* című elektronikus folyóiratnak Antalné Szabó Ágnes a főszerkesztője, Laczkó Krisztina a szerkesztője, Tóth Etelka pedig rovatvezetője.

A bizottság tagjai folyamatosan részt vesznek a tudományos utánpótlás nevelésében: a felsőfokú képzésben, a PhD-képzésben és az akadémiai fiatal kutatók támogatásában. A bizottsági tagok közül többen különböző egyetemeken doktori iskolák és habilitációs bizottságok tagjai; PhD-témavezetők, TDK-dolgozatok irányítói, szakirányú szakdolgozatok vezetői; rendszeresen látnak el opponensi, bizottsági tagsági feladatokat; kutatócsoportokat, konferenciákat szerveznek PhD-hallgatók és fiatal kutatók részvételével.

A bizottsági tagok nemzetközi konferenciákon tartottak előadásokat 2012-ben is, nemzetközi tudományos szervezetek és intézmények munkájában vesznek részt folyamatosan. A bizottság kiemelten fontosnak tartja a határon túli magyar tudományossággal való kapcsolatot. A szabályzat szótári részéhez és a helyesírási szótárhoz tervezett határon túli szóanyag összeállításában együttműködött a bizottság az MTA keretében működő, a Kárpát-medence magyar nyelviségével kapcsolatos kutatásokat tömörítő Termini Kutatóhálózattal. A bizottság döntése alapján a szóanyag beépítésére a szabályzat szótári részében és a helyesírási szótár új kiadásában kerül sor.

A Magyar Nyelvi Bizottság tevékenysége 2012-ben eredményes, hatékony volt.

Budapest, 2013. február 24.

.....
Keszler Borbála
a Magyar nyelvi Bizottság elnöke

.....
Tóth Etelka
a Magyar Nyelvi Bizottság titkára